

Työryhmämuistio MMM 2004:2

Ehdotus lantaisten eläinten käsittelyn suositussopimukseksi

Helsinki 2004

Maa- ja metsätalousministeriölle

Maa ja metsätalousministeriö asetti 26.2.2002 työryhmän uusimaan lantasaakkosopimusta lantaisten eläinten teurastamisesta. Työryhmän jäseniksi kutsuttiin Sami-Jussi Talpila Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitosta (MTK), Elisa Pitkänen ja Liisa Kotisalo (Ahonen) Suomen Teurastamo eläinlääkärien yhdistyksestä (1.8.2003 alkaen Tarkastuseläinlääkäreiden yhdistys), Pentti Nieminen ProAgria Suomen Kotieläinjalostusosuuskunnasta, Antti Rissa Lapuan Nahka Oy:stä, Lea Lastikka Elintarviketeollisuusliitosta, Anna-Maija Grönlund Elintarvikevirastosta, Juha Koskenoja Lihateollisuuden tutkimuskeskuksesta (LTK) ja Marjatta Rahkio maa- ja metsätalousministeriön elintarvike- ja terveysosastolta. Marjatta Rahkion poistuttua ministeriön palveluksesta tehtävää jatkoi syksyllä 2002 Eeva-Riitta Wirta.

Työryhmän työn oli tarkoitus valmistua 28.2.2003 mennessä, mutta määräaika jatkettiin 14.2.2003 31.8.2003 asti ja sen puheenjohtajaksi nimettiin eläinlääkintöylitarkastaja Eeva-Riitta Wirta ja jäseneksi kutsuttiin Jukka Markkanen (MTK) ja Marjatta Rahkio (LTK).

Työryhmän tehtävänä oli uusia vuonna 1982 voimaan tullut suositussopimus lantaisten nautojen käsittelystä teurastamolla. Asia on tullut entistä ajankohtaisemmaksi kuluttajien suojan ja elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamisen myötä ja erityisesti viimeaikaisten EHEC-tartuntojen yhteydessä. Työryhmä käytti nimeä lantasaakkotyöryhmä.

Työryhmä järjesti kuulemistilaisuuden teurastamoiden ja terveydenhuoltoeläinlääkärien edustajille sekä vielä erikseen sidosryhmille. Lisäksi teurastamoiden edustajien kanssa käytiin erillinen neuvottelu. Osallistuminen kuulemistilaisuuksiin ei ollut erityisen aktiivista, mutta kirjallisia ja suullisia kommentteja saatiin runsaasti eri tahoilta. Kaikki kommentit käsiteltiin ja arvioitiin.

Saatuana työnsä päätökseen, työryhmä luovuttaa kunnioittavasti muistionsa maa- ja metsätalousministeriölle.

Helsingissä 31. päivänä joulukuuta 2003

Eeva-Riitta Wirta

Anna-Maija Grönlund

Elisa Pitkänen

Liisa Ahonen

Lea Lastikka

Jukka Markkanen

Pentti Nieminen

Marjatta Rahkio

Antti Rissa

Sisällys	sivu
1. JOHDANTO	4
2. KANSALLISET SÄÄDÖKSET JA OHJEET	4
2.1 Laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta	4
2.2 Lihahygienia-asetus	5
2.3 Eläinsuojelulaki	5
2.4 Eläinsuojeluasetus	6
2.5 Lantasakkosopimus	7
3. EY-SÄÄDÖKSET JA CODEX ALIMENTARIUS	7
3.1 Hygienialainsäädännön uudistus	7
3.2 Codex lihahygieniakoodi	7
4. NYKYTILAN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET	8
4.1 Voimassa oleva sopimus ja nykykäytäntö	8
4.2 Teurastamoteollisuus	8
4.3 Nahkateollisuus	9
4.4 Kustannukset	9
5. TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET TOIMENPITEIKSI	10
5.1 Työryhmän päätösten perusteluja ja rajauksia	10
5.2 Työryhmän ehdotukset toimenpiteiksi	11
5.3 Sopimusluonnos	12
5.4 Perustelumuiستio	14
5.5 Kuvallinen arvosteluohje	18

1. JOHDANTO

Elintarvikkeiden laatuketjussa pellolta pöytään on entistä enemmän otettu huomioon alkutuotannon toiminnan vaikutus elintarvikkeiden laatuun. Huomiota on kiinnitetty sekä tuotantotilan olosuhteisiin että raaka-aineiden vaikutukseen lopulliseen elintarvikkeen laatuun.

Ruuan turvallisuus on kohotettu viimein laatutekijäksi. Turvallisuutta voi saada aikaan vain hyvillä tuotantotavoilla niin alkutuotannossa kuin tuotanto- ja jalostusvaiheissa. Eläinten hyvinvoinnin ja puhtauden merkitys lopputuotteen turvallisuuteen on viime vuosina tullut esille esimerkiksi EHEC-bakteerin kuluttajille aiheuttamia vakavia sairastumisia selvitettäessä.

Teurastuksessa vuoden alta paljastuva ruhon liha on kärjistäen sanottuna steriiliä. Sen hygieenistä, mikrobiologista tasoa voidaan vain yrittää ylläpitää ja pyrkiä estämään sen liiallinen huonontuminen. Lihan hygieenisen laadun parantaminen ei ole mahdollista ilman siihen tähtäävää erityistä käsittelyä.

Huomion kiinnittäminen eläimen lantaisuuteen teurastuksen yhteydessä on yksi tärkeimpiä niistä toimenpiteistä, joita voidaan tehdä, että lähtökohta elintarvikkeen turvallisuuteen olisi mahdollisimman hyvä. Lantaisuus on pahimmillaan vakava eläimen hyvinvointiongelma. Eläimen teurastuksessa ja sen jälkeen se on elintarvikkeen turvallisuusriski.

2. KANSALLISET SÄÄDÖKSET JA OHJEET

Lainsäädännössä on otettu huomioon eläinten puhtaus sekä elintarvikehygienian että eläinten hyvinvoinnin kannalta. Laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta ja eläinsuojelulaki sekä niiden pohjalta annetut asetukset sisältävät oman näkökulmansa. Toisaalta myös viranomaiselle on asetettu velvoitteita ja annettu oikeus puuttua tilanteeseen, jos eläimen puhtaus on kovin puutteellista. Seuraavissa kappaleissa on koottuna kotimaisessa lainsäädännössä olevia määräyksiä asiaan liittyen.

2.1 Laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta

Laissa eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta (1195/1996) on otettu huomioon eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieeninen laatu raaka-aineena ja elintarvikkeena. Lain 13 § mukaan ”eläimistä saatavien elintarvikkeiden on oltava käyttötarkoitukseensa sopivia eikä niissä saa olla ihmisen terveydelle haitallisia ominaisuuksia. Tartuntojen leviäminen elintarvikkeiden välityksellä eläimistä ihmisiin on mahdollisimman tehokkaasti estettävä kaikissa olosuhteissa”. Suora viittaus eläinten puhtauteen voidaan katsoa olevan 14 §:ssä, jonka mukaan elintarviketuotantoon käytettäviä eläimiä on hoidettava, käsiteltävä ja kuljetettava siten, että niistä saatavien elintarvikkeiden laatu voidaan turvata.

Velvoite eläinten terveydentilan seuraamisesta on myös tuotantotilalla käyväällä kunnaneläinlääkärillä. 58 §:ssä eläinlääkärin ilmoittamisvelvollisuus, todetaan, että ”jos eläinlääkäri tuotantotilalla suorittamansa eläinlääkärin käynnin yhteydessä havaitsee, että tuotantotilan eläinten terveydentila on sellainen, että se oleellisesti heikentää kyseisistä eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieenistä laatua, on eläinlääkärin

ilmoitettava tästä eläinten omistajalle tai haltijalle sekä asianomaiselle 12 §:n 1 momentissa tarkoitettulle tämän lain mukaisesta valvonnasta ja tarkastuksesta vastaavalle kunnan tai kuntayhtymän eläinlääkärille”.

2.2 Lihahygienia-asetus

Lihahygienia-asetuksen 16/EEO/2001 luvussa 10, teuraseläinten käsittely teurastamossa ja teurastuspaikassa, on esitetty vaatimus eläinten erillään pitämisestä tarkastusta varten sekä eläinten puhtautta koskeva vaatimus. Kohdan 47 mukaan ”eläimet on sijoitettava teurastamon navettaan niin, että eläinten elävänä tarkastus ja siitä johtuvat toimenpiteet voidaan suorittaa oikein”. Kohdassa 48 edellytetään, että ”teurastamo vastaa siitä, että teurastettavat eläimet ovat puhtaita”. Lisäksi samassa kohdassa suositukseksi todetaan, että ”voimakkaasti lantainen eläin, joka voi muutoin vaarantaa saman aikaan teurastettavista muista eläimistä saatavan lihan hygieenisen laadun, sijoitetaan teurastamon navettaan niin, että se voidaan teurastaa erillään muusta teurastuksesta”.

Eläinten likaantuminen on otettu huomioon myös asetuksen luvussa 5, erityiset vaatimukset teurastamolle. Yleisten vaatimusten lisäksi teurastamon on täytettävä vähintään seuraavat vaatimukset: Kohdan 30 a mukaan ”teurastamossa on oltava navetta, jonka lattia, seinät ja katto ovat kestävästä ja vettä läpäisemättömästä aineesta ja sellaiset, että ne voidaan pitää puhtaina. Karsinoissa on oltava laitteet eläinten juottamista ja tarvittaessa ruokkimista varten sekä riittävä viemärintijärjestelmä. Karsinat on sijoitettava niin, että tarkastuseläinlääkäri voi tarkastaa jokaisen eläimen elävänä. Karsinoiden on oltava numeroituja ja niissä on oltava laitteet, joiden avulla tarkastuseläinlääkäri voi osoittaa normaaliteurastukseen hyväksytyt eläimet. Suositukseksi navettaan mahtuu vähintään puolet yhden työvuoron aikana teurastettavista eläimistä. Lattia ja muut rakenteet ovat sellaisia, etteivät eläimet likaannu, saa vammoja tai rasitu tarpeettomasti. Navetan yhteydessä on rehuvarasto”.

2.3 Eläinsuojelulaki

Eläinsuojelulain 3 § lähtökohtana on, että ”eläimiä on kohdeltava hyvin, eikä niille saa aiheuttaa tarpeetonta kärsimystä. Tarpeettoman kivun ja tuskan tuottaminen eläimille on kielletty. Lisäksi eläintenpidossa on edistettävä eläinten terveyden ylläpitämistä sekä otettava huomioon eläinten fysiologiset tarpeet ja käyttäytymistarpeet”. Edelleen 4 §:ssä todetaan eläinten pitopaikasta, että ”eläinten pitopaikan on oltava riittävän tilava, suojaava, valoisa, puhdas ja turvallinen sekä muutoinkin tarkoituksenmukainen ottaen huomioon kunkin eläinlajin tarpeet. Eläinten pitäminen tarpeetonta kärsimystä tuottavalla tavalla on kielletty”.

Eläinsuojelulainsäädännön toteutusta valvovista viranomaisista säädetään 37 §:ssä. Tarkastuseläinlääkäri valvoo tämän lain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista hygienialain (511/1994) nojalla hyväksytyssä teurastamossa tai teurastuspaikassa. Tarkastuseläinlääkärille on määrätty ilmoitusvelvollisuus eläinsuojelulain nojalla. Ilmoitusvelvollisuudesta on todettu, että ”jos tarkastuseläinlääkäri epäilee, että tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä on rikottu teuraseläimiä toimittavassa eläintenpitoyksikössä, on hänen ilmoitettava asiasta sen läänin lääninhallitukselle, jonka alueella eläintenpitoyksikkö sijaitsee”. Lääninhallituksella, käytännössä läänineläinlääkärillä, on mahdollisuus itse tarkastaa tai määrätä kunnaneläinlääkäri tekemään tarkastus tilalla, jossa on syytä epäillä eläinsuojeluongelmaa.

2.4 Eläinsuojeluasetus

Eläinsuojeluasetus 396/1996 antaa eläinsuojelulakia tarkentavat määräykset eläinten pitopaikasta. Yleisten vaatimusten 1 §:ssä todetaan, että ”pitopaikassa tulee voida ylläpitää puhtautta ja hyvää hygieniaa ja siellä olevat eläimet on voitava tarkastaa ja hoitaa vaikeuksitta. Pitopaikka ei saa vahingoittaa eläintä eikä vaarantaa sen terveyttä. Pitopaikan tulee tarjota riittävä suoja epäsuotuisia sääoloja sekä liiallista kylmyyttä, lämpöä ja kosteutta vastaan”.

Eläinten pitopaikka on 4 §:n mukaan pidettävä puhtaana. ”Eläinten terveyttä tai hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi ja, jollei se ole mahdollista, on ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin, jotta eläinten terveys ja hyvinvointi voidaan turvata vikojen korjaamiseen saakka”.

Tuotantoeläinten ulkokasvatuksesta on myös määräyksiä eläinsuojeluasetuksen 6 §:ssä. ”Ulkotarhan on oltava eläimelle turvallinen. Tarhan maapohjan on oltava sellainen, että eläimet eivät vahingoita itseään eivätkä tarpeettomasti likaannu”.

Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön päätöksissä nautojen (14/EEO/1997, 6/EEO/2002) ja lampaiden (4/EEO/1997) pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista täsmennetään eläinten pitopaikkaa koskevia vaatimuksia. Pitopaikan lattian on oltava sellainen, että nestemäiset eritteet poistuvat asianmukaisesti tai imeytyvät hyvin kuivikkeisiin. Nautojen makuualue on tarvittaessa kuivitettava. Lampailla on oltava käytettävissään niille sopiva kuivitettu alue, johon kaikki eläimet pääsevät yhtä aikaa makuulle.

2.5 Lantasakkosopimus

Voimassa oleva suositussopimus lantaisten eläinten toimittamisesta teurastamolle on tehty jo vuonna 1982. Sopimusosapuolina olivat Maataloustuottajain Keskusliitto ry., Suomen Teurastamoeläinlääkärien yhdistys ry., Maatalouskeskusten Liitto ry., Suomen Nahkateollisuusliitto ry. ja maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintöosasto. Sopimuksessa eläimen omistajaa kehoitetaan puhdistamaan lantainen eläin tai eläimet ennen kuljetusta. Tarkoituksena on, että lantainen eläin noudettaisiin sitten, kun noutoon tarjoutuu seuraava sopiva tilaisuus. Jos lantaisia eläimiä kuitenkin joudutaan ottamaan kuljetukseen, puhdistetaan ennen teurastusta teurastamalla sellaiset eläimet, joista lanta voidaan irrottaa. Jos eläimellä on kiinteä lantapanssari, joka ei irtoa puhdistamalla, tulee eläin pääsääntöisesti teurastaa sairasosastossa tai jos tämä ei ole mahdollista, muun teurastuksen jälkeen. Voimakkaasti lantaisten eläinten käsittelystä ja teurastuksesta aiheutuneet kustannukset peritään teuraseläimen myyjältä. Tarkastuseläinlääkäriin tehtäväksi jäi sopimuksen mukaan määrätä, mitkä eläimet on teurastettava sairasosastossa tai muun teurastuksen jälkeen teurashallissa.

3. EY-SÄÄDÖKSET JA CODEX ALIMENTARIUS

3.1 Hygienialainsäädännön uudistus

Valmisteilla oleva hygienialainsäädännön uudistus, ns. hygieniapaketti, sisältää asetuseräluonnoksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä. Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2006 alusta. Asetuseräluonnos sisältää pääasiallisesti vaatimuksia, jotka koskevat eläimistä saatavia elintarvikkeita ja niitä tuottavia laitoksia sekä laitosten tuotanto-olosuhteita. Tästä syystä myös teurastamon tehtävät elintarvikeketjussa on määriteltävä.

Erityisvaatimuksia koskevan liitteen II 1 jakson, kotieläiminä pidettyjen sorkka- ja karioeläinten liha, luvussa IV teurastushygieneia esitetään vaatimukset, joiden täyttyminen on teurastustoimintaa harjoittavien elintarvikealan toimijoiden vastuulla. Näissä vaatimuksissa esitetään selkeästi ja lyhyesti, että ”eläinten on oltava puhtaita”. Samassa luvussa on myös vaatimuksia hygieenisille työskentelytavoille teurastuksessa. Teurastetuissa ruhoissa ei saa olla ulostekontaminaatiota, mutta jos näin on, tulee ryhtyä puhdistustoimenpiteisiin.

3.2 Codex lihahygieneiakoodi

Codex Alimentarius Komissio on maailman maatalousjärjestö FAO:n ja maailman terveysjärjestö WHO:n alainen organisaatio, jonka tavoitteena on laatia maailmanlaajuisia yhteisiä linjauksia, jotka koskevat elintarvikkeiden laatua ja turvallisuutta. Codex Alimentarius liha- ja siipikarjakomissio on tehnyt koodilunnon, joka koskee lihahygieneiaa. Koodia on käsitelty jo useaan otteeseen ja se on vähitellen saamassa lopullisen muotonsa. Vastuu eläimen puhtaudesta on selvästi tuottajalla, koska kuljetuksen ja teurastuksen pitää suhtautua kriittisesti lantaisiin eläimiin.

Lihahygieneiakoodin lähtökohta eläinten puhtaudesta on, että eläimiä ei pitäisi lastata teuraskuljetukseen, jos eläimen nahan kontaminaatio on sellaisella tasolla, että se todennäköisesti heikentää hygieenistä teurastusta, ja sopivia muita keinoja ei ole käytettävissä (epävirallinen käännös).

Periaatteissa, jotka koskevat eläinten tuomista teurastukseen vaaditaan, että teurastettavien eläinten tulee olla riittävän puhtaita, jotta ne eivät heikennä hygieenistä teurastusta ja ruhon viimeistelyä.

4. NYKYTILAN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

4.1 Voimassa oleva sopimus ja nykykäytäntö

Vuonna 1982 allekirjoitettua suositussopimusta lantaisten nautaeläinten toimittamisesta teurastamolle noudatettiin ilmeisesti aluksi laajemmin, mutta käytäntö ei yhtenäistynyt alkuvaiheessakaan samankaltaiseksi kaikissa Suomen teurastamoissa. Niinpä vuosien saatossa sopimuksen noudattaminen on jäänyt hajamaiseksi. Tuottajalta perittävä ”lantasakko” on myös vaihdellut talosta riippuen 2-6 % tilityshinnasta ja kaikissa teurastamoissa sitä ei ole perittykään. 1990-luvun alkupuolella tietoon tulivat ensimmäiset EHEC-tapaukset lähinnä USA:sta. Tietoa EHEC-bakteerin käyttäytymisestä oli niukasti eikä sen esiintymisestä Suomessa ollut varmuutta. Teurastushygienian merkitys bakteerin leviämässä ja lihan kontaminoitumisessa on kuitenkin tunnettu asia, joten lantaisuuteen kiinnitettiin taas uudelleen tarkempaa huomiota. Saatujen tietojen perusteella lantasakon käyttöön palattiin monessa laitoksessa uudelleen.

Teurastamoiden välinen kilpailu ja kaupallisesti kireä tilanne on ehkä vaikuttanut siihen, että lantassakkoikäytäntö ei vielääkään yhtenäistynyt. Työryhmän tekemän selvityksen perusteella tuottajalta perittävän ”sakon” tai tilitysvähennyksen suuruus vaihtelee ja joissakin teurastamoissa sitä ei ole peritty lainkaan.

Eläinsuojelulainsäädännön mukainen tarkastuseläinlääkärin ilmoitusvelvollisuus on myös toiminut kirjavasti, koska yhtenäisiä tulkintaohjeita lainsäädännön lisäksi ei ole ollut. Joistakin teurastamoista ilmoitetaan lantaiset eläimet läänineläinlääkärille lääninhallitukseen säännöllisin väliajoin, joistakin taas jopa tapauskohtaisesti. Myös läänineläinlääkäreiden toimintapa on vaihdellut. Toisaalla määräys kunnaneläinlääkärille eläinsuojelutarkastuksen tekemisestä tilalle on mennyt joskus yhden tapauksen perusteella. Joissakin lääneissä taas rajana on ollut esimerkiksi toistuva eläinten lantaisuus, jonka jälkeen on annettu määräys tilan eläinten olosuhteiden tarkastamisesta.

4.2 Teurastamoteollisuus

Nykyisen eläinsuojelulain ja -asetuksen lähtökohta on se, että tuottaja pitää eläimensä puhtaana ja eläimen olosuhteet sellaisina, että puhtauden ylläpitäminen on mahdollista. Hygienialainsäädännössä vaatimus eläinten puhtaudesta esitetään myös teurastamolle. Teurastamolta edellytetään joko lantaisten eläinten puhdistamista tai erillään teurastamista. Myös aikaisempi lantassakosopimus on edellyttänyt, että eläimet puhdistetaan tilalla ja haetaan myöhemmin. Jos lantaisia eläimiä kuitenkin tulee teurastamoon, ne puhdistetaan siellä ja mahdollisesti teurastetaan erillään.

Käytäntö on osoittanut, että eläinten puhdistaminen teurastamossa ei ole mahdollista. Teurastamoiden navetta-tilat ovat harvoin, jos koskaan sellaiset, että siellä mahtuisi tekemään toimenpiteitä lantaisille eläimille. Eläinten peseminen ei tule kysymykseen, koska hygieniasyistä naudan vuodan tulisi ehtiä kuivua ennen teurastusta, muuten lika valuu

entistä pahemmin ruhon pinnalle. Henkilökunnan osoittaminen eläinten puhdistukseen lisää kustannuksia, jotka välttämättä eivät kuulu teurastamolle. Ainoaksi mahdolliseksi toimintatavaksi käytännössä on jäänyt lantaisen eläimen teurastaminen erillään muusta teurastuksesta. Tämäkään vaihtoehto ei ole helppo, koska lantaisten eläinten erottelu teurastamon navetassa voi olla hankalaa navetan rakenteesta riippuen ja työsuojelusyistä jopa vaarallista.

Yhtenäinen arvostelu ja sen soveltaminen kaikkia teurastettavia nautoja koskevaksi on monessa laitoksessa lopulta johtanut siihen, ettei lantaisia eläimiä enää arvostella. Jos lantaisuudesta käytetään tilitysvähennystä, on tasapuolisuuden vuoksi kaikki naudat tarkastettava. Kun näin ei ole käynyt, eikä tarkastajasta ole päästy yksimielisyyteen, on tarkastus jäänyt tekemättä. Tarkastuseläinlääkäri ei voi olla teurastushallissa koko nautateurastuksen aikaa työtehtäviensä takia. Tärkeä syy on myös nykyinen kova kilpailu. Tuottaja valitsee herkästi toisen teurastamon eläimilleen, jos toisessa on vaara tulla ylimääräisiä tilitysvähennyksiä.

Lantaisen eläimen teurastaminen hygieenisesti vaatii huomattavaa ammattitaitoa teurastajalta ja usein lantapanssarieläimen teurastaminen on mahdotonta niin, että ulostekontaminaatiota ei jäisi ruhon pinnalle. Erityisen lantaisen eläimen kohdalla tarkastuseläinlääkärillä on lihantarkastuslainsäädännön perusteella mahdollisuus hyväksyä eläin ehdollisesti. Tässä tapauksessa eläimestä saatava liha on ohjattu kuumennettaviin tuotteisiin.

4.3 Nahkateollisuus

Eläimen vuodassa olevat vauriot tulevat selvästi esille vasta nahan käsittelyssä nahkateollisuudessa. Tavallisimmat vauriot nautojen vuodassa ovat eläinten aitauksissa käytetyn piikkilangan, punkkien tai lantaisuuden aiheuttamia. Lantapanssarin aiheuttama hautuma tekee alla olevan nahan pinnan epätasaiseksi ja huokoiseksi, jolloin nahasta tulee käyttökelvoton ja arvoton. Nahkateollisuus onkin joutunut osaltaan kantamaan lantahautumista aiheutuneita kustannuksia, koska nahan hävikki huonon laadun vuoksi on huomattava. Suomalaisen vuodan lantaisuuden ohella ongelmia aiheuttaa teurastamoteollisuuden laitteisto, josta aiheutuu vuotaan venymäkohtia, jolloin vuodasta tulee liian heikko esimerkiksi huonekalujen verhoiluun.

4.4 Kustannukset

Eläinten lantaisuudesta joutuvat maksamaan kaikki tahot; tuottaja, lihateollisuus, nahkateollisuus ja kuluttajat. Välillisesti kustannukset heijastuvat myös viranomaisten työhön. Viranomaisten työmäärä kasvaa ja tarvittava työaika lisääntyy. Tuottajan saama rahasumma lantaisesta teuraseläimestä tilitysvähennyksineen on pienempi, jos sopimusta noudatetaan. Tuotto teuraseläimestä pienenee oleellisesti, jos eläin on niin lantainen, että ruho joudutaan hyväksymään ehdollisesti ja käyttämään liha kuumennettaviin tuotteisiin.

Lihateollisuudelle aiheutuu lantaisten eläinten erottelusta ja erillään pitämisestä sekä teurastustyön hankaloitumisesta ylimääräistä työtä. Mahdollinen linjavauhdin hidastaminen lantaisten eläinten takia merkitsee kustannuksia ennen kaikkea teurastamolle kasvavina henkilöstökuluina. Toinen selkeä kustannustekijä on ehdollisesti kuumennukseen hyväksytty liha, jolloin ruhon arvo-osatkin menettävät parhaan käyttötarkoituksensa ja ovat alemmassa hintaluokassa kuin normaalisti hinnoitellut arvo-osat. Raaka-aineen käyttö

rajoitetusti eri tarkoituksiin vaikeuttaa lihateollisuuden työtä. Pienet, mutta puhtaat raaka-aine-erät eivät riitä sellaisenaan tuotannossa. Tuotteen säilyvyys puolestaan korreloi suoraan raaka-aineen hygieeniseen laatuun. Hygienialtaan huonon teurastusprosessin seurauksena syntyneen tuotteen myyntiaika on lyhyempi kuin lähtötasoltaan vähemmän mikrobeilla saastuneesta raaka-aineesta tehdyn tuotteen.

5. TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET TOIMENPITEIKSI

5.1 Työryhmän päätösten perusteluja ja raja uksia

Työryhmän laatima sopimusluonnos poikkeaa aiemmasta sopimuksesta siinä, että sopimusta ehdotetaan koskemaan nautojen lisäksi myös lampaita. Tämä johtuu siitä, että lampaiden teurastus tehdään huomattavan paljon ”käsityönä” ilman erityisiä työskentelyä helpottavia linjan laitteita. Kuitenkin lampaat voivat olla vuodenajasta ja muista tekijöistä riippuen hyvin lantaisia tai likaisia kuten naudat.

Sopimusluonnoksen lähtökohtana korostuu tuottajan tai eläinten omistajan vastuu eläimistä kuten tulevassa hygienialainsäädännön uudistuksessakin. Tuotantotilalla odotetaan tehtävän tärkeimmät toimenpiteet lantaisuuden estämiseksi. Huomiota tulisi erityisesti kiinnittää eläinten lantaisuutta ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin. Tällaisia ovat esimerkiksi rehujen laatu, eläinsuojien rakenteet ja kuivikkeiden käyttö. Lantainen eläin voidaan vain pyrkiä puhdistamaan tilalla ennen teurastusta. Tämä onkin siinä määrin haastava tehtävä, että kaikki ideat puhdistusmahdollisuuden kehittämiseksi ovat tarpeen. Silti varsinaisen lantapanssarin, nahassa pitkään hautuneen likakerroksen puhdistaminen ei ehkä ole mahdollista vaurioittamatta nahan pintaa.

Suomen ilmasto-olosuhteissa lantaisuudesta ei varmaankaan kokonaan päästä eroon, joten tarvitaan myös muiden osapuolien panos elintarvikkeen turvallisuuden takaamiseksi. Teurastamon velvollisuus on erotella likaiset eläimet ja tehdä kaikki mahdolliset toimenpiteet teurastuksen hygienian ylläpitämiseksi lantaisia eläimiä käsiteltäessä. Uuden sopimusluonnoksen mukaan ei enää odoteta, että teurastamalla ryhdytään puhdistamaan lantaisia eläimiä. Eläin arvostellaan sellaisena, kun se on teurastamon navettaan tullessaan.

Näin ollen sopimuksessa rajataan pääasialliset toimenpiteet tuotantotilan velvollisuudeksi ja eläinten arvostelu teurastamalla viimekädessä viranomaisten tehtäväksi. Eläinten kuljettajalle sopimus ei aiheuta velvoitteita. Toisaalta lähtökohtainen oletus on, että kuljetus ei muuta eläinten lantaisuutta. Lantapanssarieläimille ei kuljetuksen aikana saa tulla sellaista huomattavaa likaantumista, joka aiheuttaisi tuottajalle tilitysvähennyksen. Myös toinen edellisenkin sopimuksen tärkeä alullepanija, nahkateollisuus, jää uudessa luonnoksessa vaille velvoitteita, koska nahkateollisuus ei voi suoraan vaikuttaa vuotien laatuun. Jos vuotia aletaan joskus arvostella tuottajittain ja eläimet yksilöiden, voitaisiin ajatella, että nahkateollisuus esittäisi myös vaatimuksia tai jopa sanktioita, jos vuodan laatu on heikko ja siinä havaitaan esimerkiksi lantaisuuden aiheuttamaa pilaantumista. Toistaiseksi nahkateollisuus jää kuitenkin mm. lihateollisuuden ohella siihen toimijoiden ryhmään, jolle eläinten hyvinvointi merkitsee laadun kannalta yhä parempaa raaka-ainetta.

Lantaisten eläinten arvostelu on tarkoitettu tehtäväksi osana teurastamon omavalvontaa. Teurastamon velvollisuutena on esittää omavalvontasuunnitelmassaan, miten lantaisten eläinten erottelu ja käsittely on järjestetty. Teurastamo pitää myös omavalvontaan liittyvää

kirjanpitoa. Kirjanpidon yhdistelmä on esitettävä tarkastuseläinlääkärille. Tarkastuseläinlääkärin tehtävänä on suorittaa erotetuista eläimistä lopullinen arvostelu, onko eläin lantainen vai ei. Arvostelun on tarkoitettu tapahtuvan teuraslinjalla, missä valaistus on hyvä, mutta selvästi lantainen eläin voidaan arvostella sellaiseksi jo ante mortem-tarkastuksessa navetassa. Tarkastuseläinlääkäri pitää huolen siitä, että lantaisten eläinten määrä ilmoitetaan teurastamon kuukausiyhdistelmässä lääninhallitukselle.

Lantaisten eläinten arvosteluasteikko päädyttiin laatimaan 2-portaiseksi, vaikka muualla, esimerkiksi Englannissa arvosteluasteikko on 5-portainen. Teurastamossa omavalvontatehtäviin osallistuu useita työntekijöitä ja tasapuolisen arvostelun kannalta asteikon täytyy olla mahdollisimman yksinkertainen. Tästä syystä eläimet luokitellaan puhtaiksi / lievästi lantaisiksi tai lantaisiksi. Puhdas / lievästi lantainen eläin on sellainen, jolla raajojen sisäpuolella ja vatsan alla piirtoalueet ovat puhtaat ja muuallakaan nahassa ei ole laajaa yhtenäistä lantaista aluetta. Teurastus voidaan suorittaa jokseenkin hygieenisesti. Lantaisella eläimellä jaloissa ja vatsan alla piirtoalueilla on yhtenäinen lantainen alue, joka haittaa hygieenistä nahan avaamista. Toisena vaihtoehtona eläimellä on muualla nahassa laaja, yhtenäinen lantainen alue tai lantapanssari.

5.2 Työryhmän ehdotukset toimenpiteiksi

Työryhmä ehdottaa hyväksyttäväksi laatimaansa oheista sopimusluonnosta (5.4). Sopimusluonnoksen ohella alan toimijoille, tuottajille, teurastamoille ja tarkastuseläinlääkäreille on tarkoitus toimittaa oheisa liitteenä oleva perustelumuistio (5.5), johon on koottu perustelut siitä, miksi eläinten lantaisuuden vähentämiseksi on syytä tehdä toimenpiteitä. Perustelumuistio sisältää myös ehdotuksia siitä, missä ennalta ehkäisevästi voitaisiin tehdä toimenpiteitä asian hyväksi.

Elintarviketurvallisuus- ja eläinsuojelunäkökohtien huomioon ottaminen ja eläinten lantaisuuden vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet tulisi ottaa esille tuottajien koulutuksessa ja tuottajille tiedottamisessa mahdollisimman monissa eri yhteyksissä. Eläinten puhtaus tulisi sisällyttää myös alkutuotannon ja teurastamoiden laatujärjestelmiin sekä terveydenhuoltosopimukseen mahdollisuuksien mukaan. Kuivikkeiden käyttö ja rehun laatu voivat vaikuttaa eläinten lantaisuuteen, joten tiedotus on edelleen tarpeellista. Suurena ennalta ehkäisevänä tekijänä olisi otettava huomioon entistä voimakkaammin eläinsuojien ja karjarakennusten rakenteet. Niiden suunnittelussa olisi mahdollisuus vaikuttaa selvästi eläinten puhtauteen ja hyvinvointiin.

5.3 Sopimusluonnos

SUOSITUSSOPIMUS LANTAISTEN ELÄINTEN TOIMITTAMISESTA TEURASTAMOLLE JA NIIDEN ARVOSTELUSTA

(LUONNOS 7 F 3.10 03)

Suositusopimuksen sopijaosapuolet ovat Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry., Suomen Lihateollisuusyhdistys ry., Lihakeskusliitto ry., Pro Agria-yhtymä ry., Suomen Tarkastuseläinlääkäreiden yhdistys ry., Elintarvikevirasto ja maa- ja metsätalousministeriön elintarvike- ja terveystosasto.

Sopimuksen tarkoitus ja soveltamisala:

Sopimuksen tarkoitus on lisätä lihan ja lihatuotteiden turvallisuutta sekä edistää eläinten hyvinvointia tiloilla. Lisäksi pyrkimyksenä on vähentää lantaisista nautaeläimistä ja lampaista aiheutuvaa haittaa teurastamoteollisuudelle ja pienentää nahkateollisuudelle aiheutuvia tappioita. Sopimusta sovelletaan kaikissa teurastamoissa ja teurastuspaikoissa (jäljempänä teurastamo).

Kaikki osapuolet sitoutuvat osaltaan vaikuttamaan siihen, että teurastettavat eläimet ovat mahdollisimman puhtaita. Teurastamot tiedottavat tuottajille tämän sopimuksen mukaisesta eläinten puhtauden arvostelusta sekä siitä, että voimakkaasti lantaiset eläimet on puhdistettava ennen teurastamolle lähettämistä. Jos eläimet lähetetään teurastamolle lantaisina, niiden erityiskäsittelystä aiheutuva kustannus vähennetään tilityshinnasta. Eläinten myyjä hyväksyy teuraseläimen arvon alennuksen lantaisten eläinten arvostelun mukaisesti.

Teurastamo sekä hankintaorganisaatiot vastaavat siitä, että eläimet eivät pääse kuljetuksessa tai teurastamon navetassa likaantumaan.

Toiminta teurastamossa

Teurastamo sijoittaa lantaiset eläimet teurastamon navetassa mahdollisuuksien mukaan erilleen niin, että ne voidaan teurastaa erillään muusta teurastuksesta tai muun teurastuksen jälkeen. Tämä menettely tulee kuvata omavalvonnassa. Lantaiset eläimet teurastetaan mahdollisimman huolellisesti niin, että kyseinen ruho ei likaannu eikä likaa muita ruhoja. Omavalvontasuunnitelmassa tulee kuvata ne toimenpiteet, joihin ryhdytään lantaisten eläinten teurastushygienian varmistamiseksi, jos linjalla on lantaisiksi arvosteltuja eläimiä.

Teurastamo ilmoittaa tarkastuseläinlääkärille lantaisiksi epäilemistään eläimistä ja pitää kirjaa lantaisiksi arvostelluista eläimistä. Kirjanpito on aina tarkastuseläinlääkärin saatavilla. Teurastamo tekee lantaisiksi arvostelluista eläimistä kuukausiyhdistelmän tarkastuseläinlääkärille ja teurastamon terveydenhuoltoeläinlääkärille.

Lantaisuuden arvostelu

Tarkastuseläinlääkäri ratkaisee navetassa tai teurastuslinjassa, onko eläin lantainen. Lantaisuuden arvostelussa käytetään apuna tämän sopimuksen liitteenä olevaa kuvallista ohjetta. Lantaisuus on helpoin arvostella teurastuslinjalla. Tarkastuseläinlääkäri ilmoittaa lantaisiksi arvosteltujen eläinten lukumäärän lihantarkastuksen kuukausiyhdistelmässä.

Arvosteluasteikko:

- Puhdas tai lievästi lantainen: hinnaston mukainen hinta
- Lantainen, lähes yhtenäinen alue kuivunutta lantaa piirtokohdissa kuten vatsan alla ja jaloissa tai yhtenäinen laaja alue muualla kuten reisien ulkopinnoilla: vähennys naudon tilityshinnasta 10 % ja vastaavasti lampaan tilityshinnasta 5 %.

Muut toimenpiteet

Jos tarkastuseläinlääkäri epäilee, että eläinsuojelusäädöksiä on rikottu siinä eläinten pitoyksikössä, josta lantainen eläin on lähetetty teurastamoon, hänen tulee eläinsuojelulain (247/1996) 41 §:n tarkastuseläinlääkärin ilmoitusvelvollisuutta koskevan 2 momentin mukaisesti ilmoittaa asiasta sen läänin lääninhallitukselle, jonka alueella eläintenpitoyksikkö sijaitsee.

Tämä suositussopimus tulee voimaan (x.x.2004)

5.4 Perustelumuistio

PERUSTELUMUISTIO SUOSITUSSOPIMUKSELLE LANTAISTEN ELÄINTEN TOIMITTAMISESTA TEURASTAMOLLE JA NIIDEN ARVOSTELUSTA

(1.10.2003)

Työryhmä

Maa ja metsätalousministeriö asetti 26.2. 2002 työryhmän uusimaan lantassopimusta lantaisten eläinten teurastamisesta. Työryhmän jäseniksi kutsuttiin Sami-Jussi Talpila Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitosta (MTK), Elisa Pitkänen ja Liisa Kotisalo (Ahonen) Suomen Teurastamo eläinlääkärien yhdistyksestä (1.8.2003 alkaen Suomen Tarkastuseläinlääkäreiden yhdistys ry.), Pentti Nieminen ProAgria Suomen Kotieläinjalostusosuuskunnasta, Antti Rissa Lapuan Nahka Oy:stä, Lea Lastikka Elintarviketeollisuusliitosta, Anna-Maija Grönlund Elintarvikevirastosta, Juha Koskenoja Lihateollisuuden tutkimuskeskuksesta (LTK) ja Marjatta Rahkio maa- ja metsätalousministeriön elintarvike- ja terveysosastolta. Marjatta Rahkion poistuttua ministeriön palveluksesta tehtävää jatkoi syksyllä 2003 Eeva-Riitta Wirta.

Työryhmä sai 14.2.2003 lisäaikaa 31.8.2003 asti ja sen puheenjohtajaksi nimettiin eläinlääkintöylitarkastaja Eeva-Riitta Wirta ja jäseneksi kutsuttiin Jukka Markkanen (MTK) ja Marjatta Rahkio (LTK).

Edellinen sopimus

Lantaisten eläinten toimittamisesta teurastamoon eli ns. lantassokäytännöstä on olemassa Maataloustuottajain Keskusliiton, Suomen Teurastamoeläinlääkärien yhdistyksen Maatalouskeskusten Liiton, Suomen Nahkateollisuusliiton ja maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintöosaston yhteinen sopimus vuodelta 1982. Tämän sopimuksen mukaan tarkastuseläinlääkäri arvioi teurastamossa nautojen lantaisuuden. Lantaisista nautoista maksetaan eläinten omistajalle käytännössä 2-6 % vähemmän tilitysmaksua niistä aiheutuvan lisätyön takia. Vuonna 1982 solmitun lantassopimuksen taustalla oli tarve vähentää eläinten lantaisuutta. Sopimus ei koskenut lampaista. Teurastamolle aiheutui lantaisista eläimistä lisäkustannuksia, sillä lantaisen eläimen vuota on hankalampi irrottaa kuin puhtaan eläimen vuota. Lisätyön lisäksi lantaisen vuodan tiedettiin joutuvan kosketuksiin ruhon pinnan kanssa, ja että bakteereita siirtyi vuodasta ruhoon. Voimakkaasti lantaisten nautojen ruhon pinnan kokonaisbakteerimäärät olivat korkeampia kuin puhtaiden nautojen ja niiden oletettu säilyvyys oli näin ollen lyhyempi. Sopimuksen ja lantassokäytännön taustat olivat siis lähinnä taloudelliset.

Uudet elintarviketurvallisuusriskit

Nyt asetetun työryhmän tehtävä on ollut uudistaa vuoden 1982 lantassopimus siten, että myös elintarviketurvallisuuskysymykset tulevat esille. Merkittävimpiä naudanlihan turvallisuuskysymyksiä, joihin teurastamotyöskentelyllä voidaan vaikuttaa, on EHEC-bakteeri. Enterohemorraginen *E.coli*-bakteeriryhmä (EHEC) kuuluu *Escherichia coli*-

bakteereihin. Vaikka nykyisin yleisesti käytetäänkin EHEC-nimitystä nimenomaan bakteerityypistä O157:H7, tarkempi ja osuvampi ryhmittely olisi puhua *E.coli*-bakteereista, joilla on stx-geeni eli shigatoksiinigeeni. Sillä myös O157-tyypit sekä esimerkiksi O111-tyypit voivat yhtäläillä aiheuttaa verensekaisen vakavan ripulin. Veriripulin lisäksi EHEC aiheuttaa vakavia munuaisen toimintahäiriöitä. Verrattuina moniin muihin ruokamyrkytysbakteereihin sairauden puhkeamiseen tarvittava määrä eli infektiivinen annos on todella vähäinen.

Noin 1 % suomalaisista naudoista kantaa EHEC- bakteeria ja erittää sitä ulosteisiin. Lampaiden tilannetta maassamme ei tunneta yhtä tarkasti, mutta muualla tehtyjen tutkimusten mukaan myös lampaat ovat EHEC-bakteerin kantajia. EHEC-bakteereita voi olla sekä lantaisten nautojen että lampaiden vuodassa, josta ne voivat joutua ruhon pinnalle ja sitä kautta lihaan. EHEC-bakteerin esiintyminen on todennäköisempää sellaisessa lihassa, joka on saatu ruhon pintaosista kuten jauheliha ja suikaleliha kuin esimerkiksi sisäosista saadusta paistista. EHEC-bakteeri tuhoutuu kuumennettaessa ja sen riskinhallinta perustuukin pitkälti kuluttajille annettavaan tiedotukseen, esim. jauhelihan ja suikalelihan kuumentamisen tärkeydestä. EHEC-turvallisuusriskiä ei kuitenkaan voida jättää pelkästään kuluttajavalistuksen varaan. EHEC-bakteeria ei pystytä vastustamaan elävissä eläimissä, sillä bakteeri ei aiheuta mitään oireita eläimille. Tärkein keino estää EHEC-bakteerin pääsy elintarviketjuun on hygieeninen teurastus, jossa vältetään suolen sisällön tai lantaisten vuodan kosketusta lihan kanssa.

Lantaisten nautaeläinten teurastaminen täysin puhtaasti ei yleensä ole mahdollista, vaikka noudatettaisiinkin erityisen hyvää teurastushygieniaa. Lantapanssareista ilmaan leijuva pöly laskeutuu puhtaille ruhon alueille saastuttaen ne ja mahdollisesti muita linjassa lähellä olevia ruhoja. Silmin nähtävä lika ruhossa on jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan syy hylätä ruho tai sen osa. Tällä hetkellä poliittisen yhteisymmärryksen saavuttaneessa luonnoksessa EU-asetus eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä 11100/1/02 rev.4 edellyttää, että teurastettavaksi tuleva eläin on puhdas. Kansallista käytäntöämme on muutettava samaan suuntaan jo hyvissä ajoin.

Eläinsuojelunäkökulma

Uudella sopimuksella eläinten lantaisuudesta halutaan myös vaikuttaa eläinten elinolosuhteisiin tilalla. Eläinsuojelukysymykset ovat nousseet viime aikoina erittäin merkittäviksi ja lihantuotannolta edellytetään eettistä eläinten kohtelua.

Eläinsuojelulain (247/1996) 3 §:n mukaan eläimiä on kohdeltava hyvin eikä niille saa aiheuttaa tarpeetonta kipua, tuskaa tai kärsimystä. Lisäksi eläintenpidossa on edistettävä eläinten terveyden ylläpitämistä. Lantaisuudesta aiheutuva epämukavuus eläimelle on ilmeinen ja lantapanssari on selkeä terveyshaitta. Se aiheuttaa kivuliaita ihotulehduksia, jotka voivat vaivata pitkään, jopa eläimen teurastukseen saakka.

Eläinsuojelulainsäädäntö asettaa vaatimuksia myös eläinten pitopaikalle ja sen rakenteille. Eläimen pitopaikan on oltava eläinsuojelulain 4 §:n mukaan riittävän tilava, suojaava, valoisa, puhdas ja turvallinen sekä muutoinkin tarkoituksen mukainen ottaen huomioon kunkin eläinlajin tarpeet. Edelleen eläinsuojeluasetuksen (396/1996) 1 §:n mukaisesti pitopaikassa tulee voida ylläpitää puhtautta ja hyvää hygieniaa ja siellä olevat eläimet on voitava tarkastaa ja hoitaa vaikeuksista.

Terveydenhuoltosopimuksien lisääntyessä eläinten terveydenhuolto ottaa laajasti kantaa myös eläinten pito-olosuhteisiin. Teurastamoteollisuuden laatujärjestelmissä on jo pitkään tehty työtä tällä osa-alueella. Kuitenkin myös uusissa pihatto- ja navettarakennuksissa on edelleen puutteita eläinten hyvinvoinnin ja puhtaanapidon kannalta. Huomion kiinnittäminen ennalta ehkäisevästi näihin asioihin luo kustannussäästöjä eläinten terveyden puolella. Meidän ilmasto-olosuhteissamme nautan ulkokasvatuksen ongelma on tiettyinä vuodenaikoina eläinten lantaisuus ja muu likaisuus. Tätä ongelmaa on edelleen pyrittävä vähentämään.

Lantaisista eläimistä maksettavalla pienemmällä tilityksellä halutaan kiinnittää eläinten omistajan huomio lantaisuuskysymykseen sekä sen vastustamistoimenpiteisiin tilalla. Tuottaja on avainasemassa, kun halutaan vähentää eläinten lantaisuutta ja parantaa eläinten elinolosuhteita.

Eläinsuojelulain 41 §:n mukaan teurastamon tarkastuseläinlääkäri on velvollinen ilmoittamaan eläinsuojelulainsäädännön mahdollisesta rikkomisesta eläinten pitoyksikön läänin lääninhallitukselle. Lantapanssarieläimiä teurastamolle toimittava tila saattaa rikkoa eläinsuojelulainsäädäntöä. Saatuaan eläinsuojelulain mukaisen ilmoituksen, lääninhallitus velvoittaa kunnaneläinlääkäriä tekemään tilalla eläinsuojelutarkastuksen. Tarkastuksen perusteella voidaan antaa määräyksiä ja kieltoja, joiden noudattamista on mahdollista tehostaa lääninhallituksen asettamalla uhkasakolla.

Nahkateollisuus

Lannan ja lantapanssarien aiheuttamat muutokset vuodissa ovat aiheuttaneet ongelmia ja kustannushävikkiä erityisesti nahkateollisuudelle. Lantapanssarin polttaman nahan käyttöarvo on olematon teollisuudelle. Käyttökelvottomien nahkojen taustalla on yleensä lantahautumat. Piikkilankaruhjeiden ja punkkien aiheuttamat vauriot ovat vähentyneet.

Elintarviketeollisuus

Vuonna 1982 solmitun lantakosopimuksen taustalla olleet taloudelliset näkökulmat ovat edelleen olemassa. Teurastamolle aiheutuu lantaisista eläimistä lisäkustannuksia. Teurastuksessa likaantuneet ruhot on aina puhdistettava ennen ruhojen hyväksymistä. Lantaiset eläimet on teurastettava joko sairasteurastamossa tai erikseen teuraslinjalla ennen työpäivän loppua tai muuta taukoa. Teurastusilman mikrobipitoisuudella on suoranainen yhteys ruhojen pintapuhtautteen ja edelleen lihan säilymisaikoihin. Voimakkaasti lantaisten nautojen ruhon pinnan kokonaisbakteerimäärät ovat korkeat ja niistä saadun säilyvyysaika on lyhyempi kuin puhtaiden eläinten lihan. Lyhyempi säilyvyysaika aiheuttaa tappiota myös kuluttajalle.

Uusi sopimus

Lantaisuuden vähentäminen lähtee tilalta. Uudistetusta sopimuksesta tuleekin tiedottaa laajasti juuri eläinten omistajia sekä tuoda esille lantaisista eläimistä aiheutuva turvallisuusriski. Toisaalta tarvitaan teurastamojen ja teurastuspaikkojen yhteistyötä tilojen

ja eläinten omistajien tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi. Eläinten arvostelussa ei saisi olla poikkeuksia, vaan kaikkien osapuolten tulee ottaa sopimuksessa mainitut käytännöt käyttöön. Lantaisten nautojen ja lampaiden vähentäminen on koko pellolta-pöytään elintarvikeketjun asia.

Yhteenvedo

Suositus sopimuksen tarkoituksena on sekä nautojen että lampaiden lantaisuuden vähentäminen. Eläinten lantaisuudesta aiheutuu merkittäviä elintarviketurvallisuusongelmia ja eläinten hyvinvointiongelmia. Lisäksi se aiheuttaa haittaa elintarvike- ja vuotateollisuudelle.

Lantaisten eläinten teurastaminen hygieenisesti on vaikeaa, vaikka noudatettaisiin erityisen hyvää teurastushygieniaa. Lantaisten eläinten vuodista leviää teurastusympäristöön ulosteperäisiä mikrobeja ja lantaiset naudat ovat merkittävä riski mm. EHEC-bakteerin leviämiselle elintarvikeketjussa. Luonnosasteella olevan EU-asetuksen mukaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygienia edellyttää, että teurastettavaksi tuleva eläin on puhdas.

Lantapanssari on eläimelle terveyshaitta, joka aiheuttaa tarpeetonta kipua, tuskaa ja kärsimystä. Lantaiset ruhot aiheuttavat myös runsaasti lisätyötä teurastamohenkilöstölle ja tappiota vuotateollisuudelle.

Uudesta sopimuksesta on tiedotettava kaikkia pellolta-pöytään elintarvikeketjun toimijoita, ennen kaikkea eläinten omistajia. Sopimuksen positiivisten vaikutusten edellytys on, että teurastamot noudattavat sopimusta yhtenäisesti ja tasapuolisesti. Sopimusta tulee noudattaa myös rahtiteurastuksen yhteydessä.

Lantaisuuden vähentämisen tarve on huomioitava tilojen terveydenhoitosuunnitelmissa ja laatujärjestelmissä. Teurastamoiden alkutuotantoneuvonnan tulee tiedottaa tuottajia tästä sopimuksesta sekä kertoa lantaisiin nautoihin ja lampaisiin liittyvistä elintarvikehygieenisistä riskeistä sekä muista tämän sopimuksen uusimisen taustalla olevista seikoista.

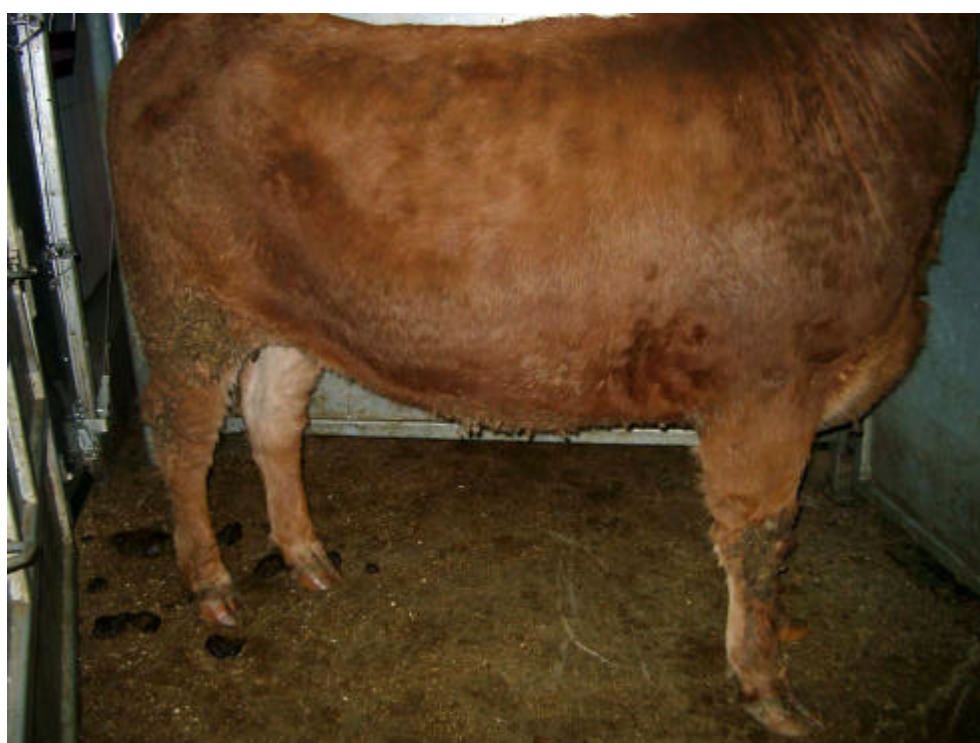
Jotta teurastamoihin saataisiin mahdollisimman puhtaita eläimiä, tulee tutkimusrahoitusta ja resursseja suunnata sekä hygieenisten pihattojen ja navetoiden pohjarakenteiden suunnitteluun että myös eläinten puhdistusmenetelmien ja -välineiden kehittämiseen. Lisäksi työryhmä suosittelee, että tuottajat lähettäisivät uusien pihattojen ja navetoiden pohjapiirustukset ja rakennussuunnitelmat teurastamoidensa neuvontahenkilöstölle lausuntoa ja neuvoja varten.

ELÄINTEN LANTAISUUDEN ARVOSTELUOHJE

1. Puhdas ja lievästi lantainen nauta

Puhtaaksi tai lievästi lantaiseksi voidaan luokitella eläin, jonka vatsan alusta ja kintereiden sisäpuoli on puhdas etenkin piirtoalueilla. Muuallakaan lantaiset alueet eivät ole laajoja, eivätkä sijaitse teurastuksen kannalta nahnan avausalueilla. Kuvien eläimet ovat lievästi lantaisia.

2. Lantainen nauta

Eläimellä on lähes yhtenäinen alue kuivunutta lantaa vatsan alla ja jaloissa. Piirtoalueilla on lantaa. Vaihtoehtoisesti eläimellä on muualla nahassa laaja yhtenäinen lantainen alue.

3. Lantainen lammas

Eläimen vatsan alla ja kintereissä on voimakkaasti lantaa. Piirtoalueet ovat lantaiset. Kuvissa olevat lampaat ovat kauttaaltaan lantaisia.

MMM:n vuonna 2004 julkaisemat työryhmämuistiot
(ISSN 0781-6723)

2004:1 Maaseutuelinkeinohallinnon muutoksenhakusäännösten uudistamistyöryhmän muistio
ISBN 952-453-154-2

ISBN 952-453-158-5
ISSN 0781-6723